

Till Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
ju.L7@regeringskansliet.se

Remissyttrande

Över betänkandet Skärpta villkor för anhöriginvandring (SOU 2025:95)

Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen, har med anledning av remissen och utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter att lämna på de förslag som presenteras i betänkandet.

Allmänna synpunkter

Förvaltningsrätten konstaterar att utlänningslagstiftningen redan före det förslag som nu är aktuellt är komplex och att lagstiftningen under en period vid många tillfällen har ändrats. Det aktuella förslaget utgör ytterligare ett exempel på detta. Eftersom det parallellt med aktuell utredning pågår flera andra utredningar avseende utlänningslagstiftningen begränsas möjligheterna att kunna ta ställning till om det aktuella förslaget är förenligt med andra bestämmelser.

Vidare innebär förslaget att utlänningslagstiftningen i aktuella delar görs om i grunden. Det kommer därför att behövas ny praxis på området, vilket ställer krav på vägledning i förarbetena.

Förslag till ändring i utlänningslagen

5 kap. 3 §

Enligt förslaget innebär den fakultativa bestämmelsen i 5 kap. 3 § att det inte finns någon rätt till uppehållstillstånd för de anhöriga som omfattas av bestämmelsen. I utredningen anges dock även att utgångspunkten är att

uppehållstillstånd *ska* ges för dessa anhöriga, såvida det inte finns skäl som med viss styrka talar i en annan riktning. En fakultativ utformning öppnar generellt sett upp för mer skönsmässiga bedömningar, vilket inte framstår som helt förenligt med detta uttalande. Utöver en hänvisning till 5 kap.

17 § ges inte någon vägledning till vad som ska beaktas vid prövningen enligt 5 kap. 3 § samt om, och i så fall på vilket sätt, prövningen skiljer sig åt från nuvarande ordning.

5 kap. 3-3c §§

Utredningen konstaterar att det inte kan uteslutas att det i enskilda fall kommer att kunna uppstå situationer där ett krav på att en förälder ska ha vårdnaden om sitt barn leder till orimliga resultat. Detta inte minst sett till att kvinnors möjlighet att få rättslig vårdnad om barn i vissa länder är begränsad. Förvaltningsrätten menar att det inte är ovanligt att en person som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning inte har möjlighet att få rättslig vårdnad om sitt barn till följd av regler i hemlandet. Det är tveksamt att en sådan situation i sig är att bedöma som udda eller ömmande. Det kan därför ifrågasättas om en situation där en förälder inte har möjlighet att få rättslig vårdnad om sitt barn kan omfattas av ventilbestämmelsen i 5 kap. 3 d § på det sätt som utredningen anger. Om en sådan situation trots allt ska omfattas av nämnda ventilbestämmelse finns det en risk att bestämmelsen förlorar sin karaktär av undantagsreglering som enbart ska tillämpas i situationer när det finns synnerliga skäl.

5 kap. 3 b § fjärde stycket

Syftet med förslaget att uppehållstillstånd ska kunna beviljas en utlänning som *utövar* umgänge med ett barn uppges vara att tydliggöra att bestämmelsen avser att skydda ett redan pågående familjeliv, inte att möjliggöra för föräldrar att komma till Sverige för att inleda ett familjeliv med ett barn här. Förvaltningsrätten konstaterar att utgångspunkten i den svenska utlänningslagstiftningen är att en utlänning ska ha ansökt om och beviljats uppehållstillstånd i Sverige före inresan i landet (5 kap. 18 § utlänningslagen). En situation då den nuvarande bestämmelsen kan

tillämpas är när en förälder efter att ha vistats i Sverige och under sin tid här har inlett ett familjeliv med sitt barn, utvisas ur landet och därefter ansöker om uppehållstillstånd på grund av anknytning till sitt barn. I en sådan situation framstår det enligt förvaltningsrättens mening som att ett beviljande av uppehållstillstånd för att föräldern ska utöva umgänge med barnet, sker i syfte att upprätthålla ett familjeliv som redan har inletts. Det framgår inte av utredningen hur den föreslagna regleringen förhåller sig till en sådan situation eller i vilka situationer som förslaget annars är tänkt att tillämpas.

5 kap. 3 c §

En risk med att enbart ange ett exempel på vilken situation som en bestämmelse tar sikte på är att enbart den exemplifierade situationen kommer bedömas omfattas av bestämmelsen. Om avsikten med 5 kap. 3 c § andra stycket är att omfatta även andra fall än personer i samkönade relationer som inte har haft möjlighet att sammanbo i sina hemländer, bör fler exempel ges för att ge vägledning för rättstillämparen. Vidare framgår det inte av förslaget vad som avses med att förhållandet inte accepterats, dvs. om dessa personer ska ha riskerat att utsättas för exempelvis kriminaliserade handlingar eller om det är tillräckligt att det handlar om till exempel en risk för social utstötning. För att underlätta bedömningen och undvika att tillämpningen av bestämmelsen skiftar mellan olika tillämpare bör det i motiven ges närmare vägledning till vilka situationer som bestämmelsen ska omfatta.

Syftet med förslaget i 5 kap. 3 c § fjärde stycket andra meningen uppges vara att bestämmelsen ska tillämpas på unga vuxna. Det framstår som att utredningen vill åstadkomma en lättnad jämfört med nuvarande regler. Förvaltningsrätten menar dock att det är oklart i vilken utsträckning det kommer att innebära någon förändring att ta bort kravet på att beroendeförhållandet mellan släktingar ska ha funnits redan hemlandet. Eftersom kravet på att det ska finnas ett beroendeförhållande kvarstår framstår det som sannolikt att det även fortsättningsvis kommer att bli en gräns när ett barn fyller 18 år och därmed är vuxen enligt svensk rätt. För

att underlätta tillämpningen bör det i motiven ges fler exempel på vilka situationer som bestämmelsen ska omfatta.

5 kap. 3 d §

Utredningen anger att bestämmelsen kan omfatta sådana fall som anges i den nuvarande bestämmelsen men även andra fall. För att underlätta för tillämpningen bör det i motiven ges exempel på vilka andra situationer som kan omfattas av bestämmelsen.

5 kap. 3 h §

I utredningen anges att omständigheterna ska vara *mycket speciella* för att det ska finnas synnerliga skäl att göra avsteg från försörjningskravet.

Uttrycket "*mycket speciella omständigheter*" är inte ett vedertaget begrepp inom migrationsområdet och ger därför inte någon särskild vägledning för bedömningen. För att underlätta för tillämpningen och undvika skillnader i rättstillämpningen bör det i motiven beskrivas närmare, och även ges exempel på, vad som kan utgöra synnerliga skäl för att göra undantag från försörjningskravet.

5 kap. 16 §

Utredningen uttalar att vid tillämpningen av den föreslagna regleringen kan tidigare praxis gällande det nuvarande kravet på "andra starka skäl" vara till viss ledning. Förvaltningsrätten anser att uttalandet väcker frågor om vilken praxis det är som tillämparen fortsatt kan hämta vägledning från och att det vore lämpligt med ett förtydligande av detta.

5 kap. 17 §

Det ges inte någon närmare vägledning till vad som menas med att bland annat brottslighet särskilt ska beaktas. Som utredningen konstaterar kan det vara en faktor att beakta vid en proportionalitetsbedömning. Däremot ges ingen förklaring till vad exempelvis brottsligheten i så fall ska vägas mot.

5 b kap. 19 §

Utredningen redogör inte för vad som ska beaktas vid bedömningen av om det finns särskilda skäl att göra undantag från försörjningskravet.

Rekvisitetet *särskilda skäl* i relation till ett försörjningskrav är inte nytt i utlänningslagstiftningen. Den aktuella situationen, där anknytningspersonen har uppehållstillstånd som forskare, skiljer sig dock åt från andra situationer där ett försörjningskrav uppställs. Det är oklart i vilken utsträckning tidigare uttalanden om särskilda skäl i andra sammanhang kan beaktas vid en bedömning enligt den nu föreslagna bestämmelsen.

Övergångsbestämmelser

Förvaltningsrätten instämmer i att det finns behov av sådana övergångsbestämmelser avseende regleringen av väntetid och återkallelse av uppehållstillstånd som föreslås. När det gäller övriga förslag anser förvaltningsrätten att de omständigheter som utredningen har lyft fram som skäl som talar för övergångsbestämmelser är av sådan vikt att de talar för att det finns behov av övergångsbestämmelser även i övrigt. Utöver de skäl som utredningen har presenterat kan en avsaknad av övergångsbestämmelser medföra att vissa befintliga mål vid migrationsdomstolarna kommer att återförvisas till Migrationsverket för ny handläggning. Detta eftersom flera av de föreslagna lagändringarna, exempelvis försörjningskrav vid förlängningsärenden och kravet på att en förälder även ska ha vårdnaden som sitt barn, kommer att innebära att nya frågor ska prövas. Av instansordningsskäl är det ofta lämpligt att sådana nya frågor prövas av Migrationsverket som första instans. Och för det fall migrationsdomstol ändå tar upp en ny fråga som första instans blir det betydande merarbete för domstolen.

Konsekvenser för migrationsdomstolarna

Eftersom förslaget innebär att utlänningslagstiftningen i aktuella delar görs om i grunden kommer det dels krävas mer utbildning för migrationsdomstolarnas anställda, dels leda till mer arbete hos domstolarna.

Syftet med förslaget anges vara att åstadkomma en restriktiv reglering för anhöriginvandring. I förslaget anges att det är svårt att göra några säkra antaganden om, och i så fall vilka, konsekvenser förslagen kommer att få för asylinvandringen till Sverige. Vidare anges att det framstår som mer sannolikt att förslagen kommer att leda till att färre personer både söker och beviljas uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning, även om den effekten bedöms svår att uppskatta med någon högre grad av säkerhet. Någon forskning till stöd för denna slutsats presenteras dock inte.

Samtidigt konstaterar utredningen att den statistik över anhöriginvandringen som utredningen har haft tillgång till har haft en begränsad detaljnivå. Det kan därför, utifrån vad som framgår av utredningen, inte med någon säkerhet konstateras att förslaget kommer att leda till en minskning i antalet ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning, avslag och överklaganden, och därmed inte heller sänkta kostnader för migrationsdomstolarna.

En restriktivare lagstiftning leder sannolikt till fler avslag på ansökningar om uppehållstillstånd. Det är rimligt att utgå från att den enskilde kommer att försöka få negativa beslut ändrade. Förslaget innebär därmed sannolikt en ökning av antalet överklaganden. Fler mål till migrationsdomstolarna innebär ökade kostnader. Som utredningen har konstaterat kommer förlängningsärenden bli mer resurskrävande om ett försörjningskrav införs. Det är därmed rimligt att anta att denna måltyp kommer medföra ökade kostnader för migrationsdomstolarna. Även om ett mål inte är juridiskt komplicerat kräver målet resurser i fler led – ett mål ska registreras, beredas, avgörande skrivas och expedieras samt slutligen ska målet arkiveras. Därtill kan det under handläggningen komma in handlingar eller begäran från parterna som kräver ytterligare åtgärder i form av exempelvis kommunikering.

Förvaltningsrätten konstaterar att det utöver de nu föreslagna skärpningarna av kraven för att bevilja uppehållstillstånd på grund av anknytning även har föreslagits en rad andra skärpningar inom migrationsrättens område, samt att regeringen har aviserat ytterligare skärpningar inom området. När migrationsdomstolarna tilldelades anslag genom budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/2025:1 utg. omr. 8) hade den aktuella utredningen ännu inte lämnat sitt förslag och det var då inte känt vilka ändringar som skulle komma. Det framstår därför som oklart om det anslaget kommer att täcka de ökade kostnaderna som förslaget medför för migrationsdomstolarna. Eftersom förslaget kan förväntas påverka de förvaltningsdomstolar som även är migrationsdomstolar finns anledning att noggrant följa upp de kostnadsmässiga effekterna för dessa domstolar. Särskilt med beaktande av behovet av långsiktighet i anslagstilldelningen till migrationsdomstolarna.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Anna Fredricson Svensson. Föredragande har varit förvaltningsrättsfiskalen Louise Ståhl och rättslige experten Anders Bengtsson.

Anna Fredricson Svensson

/Louise Ståhl

/Anders Bengtsson